EESTI PÄEVALEHT

ESTNISKA DAGBLADET
12. aastakäik
Toimetaja Juhan Kokla
Vastutav väljaandja (ansv. utg.) Hans Schöier
Peatoimetus ja talitus:
EESTI MAJAS, Stockholmis, sissekäik, Kocksgränd 3
Aadress: Box 16320
103 26 Stockholm 16
Telefon: 21 84 46
Toimetus Eskilstunas:
Toimetaja Jüri Aus
Aadr.: Eesti Päevaleht, Box 120, 631 02 Eskilstuna. Tel.: 016/14 77 72
Tellimispostgiro nr. 28650
Tellimishinnad:
Aasta .... kr. 147:–
Termin (4 kuud) ——— kr. 53:–
Kuu .... kr. 15:–
Kuulutusehind 75 ööri mm.
Arikuulutused 1 kroon mm.
Eskilstuna-Kurirens Tryckeri AB
Eskilstuna 1970

Eskilstuna-Kuriren

Esmaspäeval, 10. augustil 1970
Upplaga C
Nr. 182 (3466)

Võru meeskoori ajaloost

Aastal 1881 asutati Võrus — Tartu "Vanemuise" ja Tallinna "Estonia"eeskujul — laulu- ja mänguselts "Kannel", mille segakoor oli Võru linnas esimene laulukoor ja jäi ka ainsaks kuni 1927. aastani. Siis loodi Võru Meeskoor, paar aastat hiljem ka Võru Muusika Selts ja 1938. aastal veel naiskoor "Võrubõimu", mis nüüd kandvat nime "Kannel".

Tõuke Võru Meestelaulu Seltsi asutamiseks andsid Tallinna ja Tartu meeskooride esinemised Võrus. Algatajaiks oli lauluõpetaja Karl Pütsep (1882—1962) ning lauluhuvilised võrulased Jaan Prügi ja A. Freibach. Asutamise koosolekust, mis peeti 19. oktoobril 1927 Võru õpetajate seminari saalis, võttis osa 21 laulumeest. Sellel koosolekul otsustati luua Võru Meestelaulu Selts, mille koosseisus hakkaski siis tööle Võru Meeskoor.

Võru Meeskoori esimeseks dirigendiks oli Võrumaa Rahvahariduse Seltsi poeg- ja tütarlaste gümnaasiumi ning Võru õpetajate seminari lauluõpetaja Karl Pütsep. Koorijuhi abiks valiti muusikategelane Jaan Prügi. Seltsi juhatuse esimeseks esimeheks sai Albert Freibach. Koori laekurina, häälteseadjana ja solistina tegutses Konstatin Rätsep, koorivanemana Ludvig Org, kes seda ametit pidas 36 aastat järjest. Meeskoori esimene kontsert toimus 25. novembril 1928 Võru õpetajate seminari saalis. Koori kuulus siis 40 lauljat.

Keskmiselt anti iga aasta 3—4 iseseisvat kontserti. Suursündmuseks kujunes koori 10. aastapäeva kontsert 30. oktoobril 1937 Võru ühisgümnaasiumi võimlas. Kaastegev oli siis ka Võru Muusika Seltsi sümfooniaorkester (dirigent helilooja Eduard Tamm). Juubeli puhul valiti Võru Meeskoori auliikmeiks heliloojad Juhan Simm, Aleksander Läte, Miina Härma, Eduard Tubin ja prof. August Topman, Eesti Lauljate Liidu esimees Juhan Reintalu, kohalik helilooja-dirigent Eduard Tamm ja Võru Meeskoori asutajaliige Jaan Prügi.

Kui Karl Pütsep haigestus ja koorijuhtimisest loobus, valiti 1938. aastal Võru Meeskoori uueks juhiks Tallinna Konservatooriumi lõpetanud noor helikunstnik Paul Elken, kes oli ühtlasi ka Võru ühisgümnaasiumis laulu- ja muusikaõpetajaks. Kommunistliku okupatsiooni ja sõja keerises kaotas koor oma lauljaist enam kui ühe kolmandiku. Pärast sõja lõppu reorganiseeriti koor. Dirigendiks jäi siiski Paul Elken, kes täitis neid ülesandeid kuni 1966. aastani. Siis asus koorijuhi, või uuele astmestikule vastavalt — peadirigendi kohale Heino Pehk, keda koorijuhina abistab Ako Tamra.

Sügisel 1947 kuulus koori koosseisu 64 lauljat. Koor allutati Võru Tarbijate Kooperatiivi "sheflusele" (loe: selle organisatsiooni kommunistlikule kontrollile). Oma 40 tegevusaasta jooksul olevat koor andnud 243 iseseisvat tasulist kontserti ja esitanud 300 mitmesugust laulu. Koori 40. aastapäeva tähistamiseks ilmus 1969. aasta lõpul (seega kaks aastat hiljem!) ka album "Võru Meeskoor. Pilte ja juttu nelja aastakümne pikkuselt teelt" (Tallinn 1969).

Selles albumis üteldakse, et "kooris laulab pea kõigi kutsealade esindajaid: insenere, arste, meistreid, õpetajaid, töölisi, agronoome, pensionäre jne. Lauljate keskmine vanus on 41 aastat. Kooris on praegu 1 auliige, 87 tegevliiget ja 15 toetajaliiget — seega kokku üle 100 laulumehe." Koori juures töötab ka alates 1964. aastast naiskvartett "Sõsara" (Siiri Siska, Tamara Kaare, Kalli Telk ja Oie Saks). Lisaks ei puudu ka naiskomitee, mille ülesandeks on "abistada koori koosviibimiste korraldamisel ja külaliskooride vastuvõtmisel."

Võru Meeskoori juhatusse kuuluvad praegu: esimees Erich Kongo, aseesimees Theodor Randvere, sekretär A. Voolaid, koorivanem Oskar Sool, kroonik A. Valner, varahoidja Jaan Gutman ja laekur Bernhard Külm. Noodivanemaks on Rudolf Truup, tema abiks Elmar Asi. Koori solistina esineb Siiri Siska.

Võru Meeskoori veteranid, kes on laulnud kooris 25 aastat ja enam ning kes kannavad koori märki kuldpärjaga, on: Elmar Asi (alates 1929. aastast), Ruuben Asi (1929), Jaan Gutman (1934), Julius Järvis (1929), Eduard Keskrand (1937), Artur Noor (1936), Elmar Onoper (1932), Osvald Saidla (1929), Oskar Sool (1935), Alfred Stamberg (1929), Oskar Vels (1940), August Venne (1931) ja Aleksander Voolaid (1937). Nende nimede kaudu ulatuvad koori traditsioonid tagasi meie omariikluse aastaisse. Ka esineb koori motona ikka veel P. Elkeni loodud: "Helise laul üle maa, kumise kellana! Kurbuses ja rõõmus me luul meid ikka saada sa!"

U. U.

E. V. ajaloo lühike kokkuvõte rootslasile

Hädavajaliku rootsikeelse allikteosena on äsja Eesti Kirjanike Kooperatiivi kirjastusel Lundis ilmunud E. V. ajaloo lühikokkuvõte "Republiken Estland 1918—1940". Väljaanne on Evald Uustalu varem ilmunud teose "Eesti Vabariik 1918—1940" referaat, andes 11 suurekaustalisel, hea kunsttrükipaberi leheküljel ülevaate EV ajaloost, alates selle sünniperioodist kuni vägivaldse lõpetamiseni 1940. Sellele lisanduvad raamatu eestikeelse väljaande pilddiallkirjad 5-1 leheküljel, andes niiviisi võimaluse ka rootsikeelsele lugejale eestikeelse väljaande rikkaliku pildimaterjaliga tutvumiseks — millist osa näit. soome arvustus on kui eriti väärtuslikku ja õnnestunut esile tõstnud.

Uustalu lühiväljaande sõnastus ja stiil on asjalik ja vaba ülepaisutusest, mistõttu see on eriti sobiv kriitilisele välislugejale, mõjudes eestkätt oma veenva faktide esitamise kaudu. Ka on esile tõstetud selliseid olulisi tõsiasju, nagu eesti maareform Vabadussõja järele, ning vähemusrahvuste kultuurautonoomia, aga ka põhiseaduse reformi demokraatiat kaitsevad tendentsid, samuti nagu n.n. Balti valimiste telgitagused sovjeti riigipöördega ühenduses. Referaat sisaldab sedavõrd palju aktuaalset ja olulist meie rahva saatuse kohta, et iga poliitiliselt teadlik eestlane peaks sellega varustama oma rootsi sõpru ja tuttavaid. Just lühiduse ja kokkuvõtlikkuse tõttu on oldusi, et väljaanne tõepoolest oma otstarbe täidab, s.o. vööraste poolt lugemist leiab. Lühikokkuvõtte tõlke autoriks on pr. Kerstin Karling, kes koos oma professorist abikaasaga viibis omal ajal pikemalt Eestis ja seal õppis ära eesti keele.

Lühikokkuvõtte hind koos eestikeelse "Eesti Vabariik 1918—1940" teosega tellides on kr. 5:—, eraldi tellituna kr. 12:—. Eesti Kirjanike Kooperatiivi postgiro number tellimiste jaoks on nr. 43 37 71 — 3.

Evald Uustalu on oma rootsikeelse väljaandega nüüd täitnud lünga, mis eriti Balti debatis end pikemat aega on tunda andnud. On põhjust toimunud muudatust hinnata ja meeles pidada.

Evald Uustalu

Võru Meeskoori juhatus koori 40-ndal tegevusaastal: vasakult paremale esireas: koorivanem A. Sool, abidirigent A. Tamra, peadirigent H. Pehk, juhatuse esimees E. Kongo, aseesimees T. Randvere; teises reas kroonik A. Valner, varahoidja J. Gutman, sekretär A. Vooaid, laekur B. Külm.

Tunnustus Idasaksale on kallis

BONN (VES) — Kui Bonn tunnustaks Ida-Saksa rezhiimi, peaks ta maksma biljoneid, kirjutab Lääne-Saksa ajakiri "Qvock". Ida-Saksa nõuab nimelt, et läände põgenenud ida-saksiased hakkasid tasuma nende poolt maha jäetud varanduste "valitsemise kulusid". Kolme miljoni põgeniku varanduste "valitsemise" arve on tõnsunud juba 100 biljoni margani ja see summa kasvab iga päevaga.

Ida-Saksa kompartei poliitbüroo oli "Quicki" andmetel juba 3. jaanuaril 1969 kehtestanud eriseadusse põgenike varanduste kohta. Lootuses kunagi tulevikus suuri summasid kasseerida, ei ole mahajäänud varandusi tunnistatud natsionaliseerituks, vaid hoolduse ehk valitsemise all olevaiks. Hooldamise kulud on aga nii kõrged, et need neelavad mõne aastaga varanduse hinna.

"Hooldamise" alla on võetud autod, erakrundid, majad koos vallasvaraga jne. Kui põgeniku majas elasid edasi selle sugulased või omaksed, siis aeti need majast välja, et varade ülevõtmisel "hooldamiseks" ei oleks vormilisi takistusi. Nendest "suurtest võlgadest" oli juttu olnud juba ka Brandti ja Stophi kohtumisel Erfurtis ja Kasselis. "Quick" ütleb, et kui Bonn annab Ida-Saksale tunnustuse, peab ta rahvusvahelise õiguse alusel hakkama neid valitsemisvõlgasid tasuma.

Noored joonistasid

aznäsbypargi kooli õpilased Täbys korraldasid kevadpoolaasta lõpul oma joonistuste näituse, kus õpilased "ei joonistanud maha" asju, vaid avaldasid oma spontaansust, joonistades teemaga ühenduses olevaid pähe tulevaid motiive. Resultaadiks oli näit. 500 kuulutusekavandit Skansenile. Väljapanejate hulgas oli ka eesti poiss Patrik Moks Näsbypargist.

Kas linnus või vaiküla Koorküla Valgjärves?

Muistend "patuse armastuse pärast" Koorküla Valgjärve (1270 m pikk, kuni 629 m lai ja maksimaalselt 258 m sügav) põhja vajunud "mõisast" oli veel 40 aastat tagasi Lõuna-Eestis üldiselt tuttav ning levinenud mitmes teisendis. Esitame siin ühe neist tuntud eesti rahvaluulekoguja ja uurija M. J. Eiseni järgi ("Esivanemate varandus", uustrükk, Tallinn 1958):

— Muiste oli praeguse Helme Valgjärve ehk Koorküla järva asemel tore loss. Seal elas oma õega rikas härra, kelle südames keelatud armastus õe vastu põlema oli süttinud. Hea maksu eest oli preester valmis neid paari panema. Siiski ei julgenud ta üsna omapead neid laulatada, vaid käskis paavsti käest luba küsida. Noor mõisnik läkitas paavstile suured kingitused ja sai loa. Ilma aja viitmata saatis ta nüüd ümberkaudseile mõisnikele sõnumid ja palus neid pulma. Niisamuti kutsus peigmees kokku ka talurahva noormehi ja neidusid, kellele ta lossiõue peal toreda söömaaja tahtis anda. Kui need pulmapäeval pulma tahtsid minna tuli lossimäel hall vanamees vastu, kes käskis neid koju tagasi minna. Vanamehe nägu oli nii tõsine, et keegi ei julgenud vastu panna, vaid igaüks pööras kärmesti ümber. Saksu seevastu kogunes pulmatuba otsani täis.

Kui preester pidi laulatust alustama, astus peigmehe onu peigmehe ette ja manitses teda südamest, et ta õde enesega mitte laulatada ei laseks. Peigmees naeris onu manitsuse üle ja ütles enesel paavsti loa taskus olevat. Nähes, et peigmees oma ettevõttes kindlaks jääb, hüüdis onu: "Et võtke siis hukatus vastu, kes teie hukatust otsite!" Seda üteldes ruttas ta õue, hüppas hobuse selga ja kihutas oma teed.

Kui onu teisel päeval pulmamajja tagasi läks, ei näinud ta enam kuskil mäge, mille otsas tore loss oli seisnud. Mäe ja lossi asemal lainetas talle vastu suur järv, mille põhjast sügavalt vee seest lossi torniotsad paistsid. Loss oli maa alla vajunud ja tema asemele järv tekkinud"...

Okup. Eesti arheoloog Jüri Selirand esitab oma a. 1965 ilmunud rahvalikus ülevaates "Koorküla Valgjärv" (Eesti Raamat, Tallinn) sellele lisaks veel, et "teistes Valgjärve tekkimist käsitlevais allikais (s.o. muistendeis) räägitakse, et mõisa hävimine pulmapeo ajal oli seotud öise äikesega. Välk süüdanud mõisa põlema, puhkenud ränk vihmasadu uputanud aga kõik põgeneda püüdvad pulmalised ja hiljem kogu mõisa. Praegu ujub suveti Valgjärvel kõrvuti veelindude paar — kaks kauri.

Kohalike elanike jutu järgi pidavat need olema mõisnik ja tema õde. Loomulikult on huvi tolle rahvamuistendite järgi "patuse armastuse" pärast põhjavajunud mõisa vastu kestnud üle 300 aasta. Selle aja kestel on mitmed asjaarmastajad ajaloolased ja arheoloogid püüdnud selgitada järve põhjas asuvate palgijäänuste päritolu. Pastor A. W. Hupeli teatel (1782) asunud esimene Valgjärve uurija kohalik mõisnik A von Anrep seisukohale, et tegemist olnud tõepoolest vee alla vajunud kunagise mõisa jäänustega. Juba aastal 1640 toonud A. tuukrid Valgjärvele kes sukeldunud järve põhja. Seal näinud mõisahonneid ja toonud välja mõned esemed, kuid pärast üht rikkalikumat müstilist leidu olevat nad seda kaasa võttes salaja minema hiilinud. Hupeli järgi olevat a. 1718 keegi kohalik elanik näinud läbi jäässe raiutud augu mõisaehitusi järves. Jätkuvalt käis a. 1869 Valgjärvel Hugo Treffner. Oma käigu tulemuste kohta teatas ta, et sukeldunud järve põhja ja jõudnud tugevasti mutta vajunud suure puuehituse jäänusteni. Tal olevat suurte raskustega õnnestunud tungida laepalkide vahelt hoone sisemusse, kus leidnud 4—5 jala sügavuses kõva põranda ning sellel rohkesti savinõu-kilde ja sütt.

Järg. lhk. 2.

Tennisist Kaliforniast

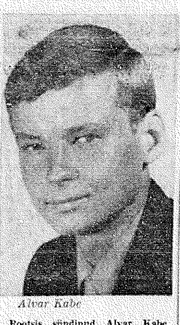
Alvar Kabe

Rootsis sündinud Alvar Kabe, kes vanematega läks aastaid tagasi Venetsueelasse ja sealt hiljem Kalifornisse, on kujunenud Lõuna-Kalifornia üheks tenniselootuseks.

18-aastasena on Alvar Lõuna-Kalifornia edetabelis 32-sel kohal ja rühib ülespoole, olles oma klubimeeskonna esimeseks reketiks. Kohalik ajakirjandus on avaldanud temast ülaloleva pildi ja ennustab talle jätkuvat edu. Alvar astub sel sügisel Kalifornia ülikooli.

Golda Meir: Kui vaja tulistame venelasi!

BONN (VES) — Iisraeli peaminister Golda Meir andis hiljuti jutuajamise Lääne-Saksa ajakirja "Der Spiegel" toimetajatele, öeldes muuhulgas, et Iisrael on vajaduse korral sunnitud ründama ka venelasi "kuna venelased viibivad seal, kus nad ei peaks viibima". Ta ütles edasi et Iisraelile on otse elu ja Sam-küsimuseks, kas Suessi läänekaldale ehitatakse vene Sam-2 ja Sam-3 missiilibaase või mitte. Kui venelased ehitavad niivõrd tugeva missiilitevõrgu, et Iisraeli lennukid sealt ei suuda enam üle lennata, jääb Iisraeli läänepoolne kaitsejoon Egiptuse kahurite märklauaks. "Et seda takistada, oleme sunnitud missiilitebaase ründama," ütles Golda Meri.

Ka USA ajakiri "U. S. News & World Report" analüüsib Iisraeli olukorda ja peab tõenäoliseks, et Iisrael võib Egiptuse, kuid nendega koos ka N. Vene jõudusid kanali piirkonnas uue sõjalise aktsiooni korras rünnata. Sellele võimalusele vihjas eelmärgitud jutuajamises ka Golda Meir. Kui ajakirjanikud küsisid, kas sel juhul ei teki frontaalkokkupõrget Iisraeli ja venelaste vahel, vasta G. Meir, et see oleks paratamatu, kuna venelased on seal, kuhu nad ei kuulu. Peaminister lisas aga, et Iisrael kaalub iga vastuaktsiooni põhjalikult, kuna Iisrael ei tohi kaotada sõda, sest kaotus tähendaks ühtlasi Iisraeli hävingut.

PEAMISEKS PROBLEEMIKS Lähis-Ida küsimuses on praegu nn. USA rahuplaan, mille välisminister W. Rogers esitas juba 19. juunil. See plaan näeb ette rahulikke läbirääkimisi tülitsaliste vahel UN-i järelvalve all, vaherahu ja lõppeks Iisraeli jõudude tagasitõmbamist 1967. a. välksõjas vallutatud aladelt, kui kokkulepped on juba saavutatud. Egiptus teatas nüüd, et ta võtab USA ettepaneku vastu, Iisrael on aga veel eitaval seisukohal.

USA esitas oma rahuplaani peamiselt kaalutlustel, et saavutada suhete parenemist N. Venega ja sellega ka leida võibolla lahendust Kagu-Aasia küsimusele. Pealegi ei taha ta suhteid rikkuda õlirikaste araabia riikidega. Iisraelis, kuid ka lääneriikide pealinnades on arvamusi, et USA oma tohutu iha tõttu, saavutada N. Venega kokkulepet, võib ohverdada Iisraeli huvid. Lähis-Ida asjatundjad Londonis ütlevad, et Moskva huvides on eluvuse hoidmine rahuläbirääkimiste ja kokkuleppe saavutamise võimalustes, et juhtida tähelepanu eemale oma sõjalistelt väljaehitamistelt Egiptuses. Arvatavasti kalkuleeritakse Moskvas ka sellega, et nii kaua kui kestavad eelläbirääkimised, keeldub USA andmast Iisraelile jet-lennukeid.

KUIGI AEG TÖÖTAB praeguses faasis Moskva kasuks, ei ole peaasjaosaline Egiptus olukorraga täiesti rahul. Iisraeli õhurünnakute tulemusena kaotavat Egiptuse armee keskmiselt 150—250 sõdurit nädalas. Seetõttu olevat sõjaväe moraal tunduvalt langenud ja jätvat eriti palju soovida nooremate ohvitseride keskel.

Egiptuse õhutõrje on küll alla tulistanud mõne Iisraeli lennuki, kuid samal ajal ka kuus oma lennukit, teatavad lääne ajakirjanikud Kairost. Kuna vene Sam-missiilid on egiptuse sõjameestele liiga keerulised käsitada, olevat nüüd venelased võtnud nende kontrollimise uuesti üle. Kui missiilid olid vahepeal egiptlaste käsutada, tulistatud need välja suures lahinguärevuses liiga vara ja pahatihti ka oma lennukite pihta.

President Nixon võrdles hiljuti praegust Lähis-Ida olukorda Balkani olukorraga enne I maailmasõda, leides, et see võib samuti ohustada maailmarahu. Golda Meir oma jutuajamises kommenteeris Nixoni arvamust seletusega: N. Vene ei julge iial astuda sõtta USA-ga. Kui USA jääks Lähis-Ida küsimuses resoluutseks, nagu ta jäi Kuuba missiilide küsimuses, ei oleks siin karta mingit uut maailmasõda. Moskva rahuplaan nõudis lihtsalt Iisraeli alistumist, Ameerika rahuplaan on parem, kuid siiski suurte puudustega. Iisrael on nõus vastu võtma iga rahuleppe, mis kindlustab Iisraeli eksistentsi.

Eesti Üliõpilaste Seltsi ülemaailmsest 100 a. juubeli tähistamisest osa võtnud grupp Rootsi EÜS-lasi ja nende perekonnaliikmeid sooritasid ringreisi Ühendriikides. Virgonia osariigis külastasid nad Mart Mägi juhtimisel kuulsaid Luray stalakmiitkoopaid, mispuhul tehti ülalolev foto reisijatest.

EPL *10. augustil 1970*

HUNDIAUK

Juuli lõpul pressikonverentsil Los Angelesis esinedes iseloomustas president Nixon Lähis-Ida suure hundiauguna, kuhu nii Nõukogude Liit kui Ühendriigid võivad kukkuda. Sõda nüüdsest võib presidendi arvates vältida ainult lemate ülimalt ettevaatliku manööverdamisega. Vastasel juhul on aga suurriikide kokkupõrge vältimatu, mis võib tähendada viimsepäeva tulekut. Televisioonisaates edasiantud sõnavõtus kõneles Nixon muu seas ka sellest, kuidas sõda N. Liiduga võib areneda. Ta näis olevat veendunud, et sõjas Sovjeti ja USA vahel ei või olla ühtki võitjat, vaid saab olla ainult kaotajaid. Seepärast peab katsuma vältida sekkumast väiksemate riikide asjadesse, nagu see praegu sünnib Lähis-Idas.

Aga selsamal pressikonverentsil kordas president Nixon tõotusi Iisraelile, et viimasel polevat vaja karta jõutasakaalu halvenemist Lähis-Idas tolle ajaliselt piiratud relvarahu kestel, mis on ette nähtud USA lepitusettepanekus 19. juunist. Järelikult pidid Ühendriigid olema valmis jatkama abiandmist Iisraelile, kui N. Liit peaks relvarahu aega kurjasti kasutama Egiptuse ja teiste araabiamaade jatkuvaks relvastamiseks. Seda silmas pidades tohiks olla selge, et Nixoni sõnavõtus algul rõhutatud nõue "vältida sekkumast väiksemate riikide asjadesse" tähendas sisuliselt üleskutset N. Liidule hoiduda senise tegevuse jatkamisest Lähis-Idas. Et too üleskutse oli mõeldud väga tõsiselt, seda laskis Nixon küllalt selgesti paista vihjega sõjalise kokkupõrke võimalusele USA ja N. Liidu vahel, ehkki see tähendaks viimsepäeva saabumist.

Teisest küljest on Ühendriikidel vahepeal nähtavasti olnud teatud raskusi oma kaitsealuse Iisraeli kahtluste hajutamisel Sovjeti kavatsuste suhtes ka pärast seda, kui Egiptus järsku oli üldiselt avaldanud valmisolekut nõustumiseks USA ettepanekuga, mis näeb ette 90 päevast vaherahu ja kaudseid läbirääkimisi Liitunud Rahvaste erivoliniku Jarringi juhtimisel Iisraeli vägede tagasitõmbamise kohta okupeeritud aladelt. Iisraeli arvates oli Egiptuse valitseja Nasseri järsk meelemuutus rohkem kui imelik. Lugu lõhnas komplotiga, mis tuli toime kunagi Nasseri viimase külaskäigu ajal Moskvasse. Miks nõustus Nasser nüüd läbirääkimistega, kuigi ta aasta tagasi oli kuulutanud kurnamissõda Iisraeli vastu? Pealegi ei tohi unustada, mida öeldi araabia sotsialistliku uniooni kongressil, kus Nasser avaldas oma otsuse nõustumiseks ameerika kavaga. Kongressi resolutsioonis kiideti see heaks kui "tähtis poliitiline väljakäik araablasjatkuvas võitluses Iisraeli vastu".

Iisraeli valitsus nõustus USA ettepanekuga alles pärast seda, kui president Nixon oli tõotanud, et piiratud relvarahu "ei pane kaalule maa julgeolekut". Tõotust tõlgendatakse kui USA vaikivat kokkulepet N. Liiduga, et Egiptus ja teised araabiamaad ei saa sovjeti relvaabi niikaua kui läbirääkimised kestavad. Eeldatakse, et Nixon on saanud lubadusi ka Egiptuselt ja Jordaanialt, et nad ei kasuta relvarahu kurjasti. Mõlemad on teatavasti nõustunud läbirääkimistega, aga kuidas on lugu muude araabiamaadega? Süüria, Iraak ja Alzheeria on USA ettepaneku tagasi lükanud niisama kui UNO resolutsiooni 1967 novembrist. Seega on araablaste blokis tekkinud sügav lõhe senises koostöös Nasseriga.

Lõhet suurendavad veelgi palestiinlaste juudivastased võitlusorganisatsioonid. Neist on ainult paar väiksemat Nasseri sammu heaks kiitnud, suuremad aga seevastu asunud täielikku opositsiooni. Palestiinlaste demonstratsioonid Nasseri vastu on kõige ulatuslikumad Jordaanias, kuid neid on ette tulnud ka Liibanonis, kus palestiina sissid rebisid avalikult puruks kõik Nasseri pildid. Nasser omalt poolt reageeris palestiinlaste kahe raadiojaama tegevuse seismapanekuga Egiptuses. Mõni päev hiljem suleti ka nende saatejaam Sudaani pealinnas Kartumis. Kas see aga aitab opositsiooni vaigistada, on rohkem kui küsitav. Kokku võttes on olukord Lähis-Idas, mida president Nixon nimetas hundiauguks, küllalt segane. Diplomaatiline mäng tolle hundiaugu ümber muutub järjest keerulisemaks ja nõuab pooltelt ülimat ettevaatust, et mitte sisse kukkuda.

A. K.

Hügieen on vilets Kanada suvituskohas

"Vaatamisväärsus" Kanadas . . .

See pole tules hukkunud elamute ahervaremed, vaid peaaegu kõikjal Kanada asulate ja suvituskohtade juures eksisteeriv "prügimägi". Juuresolev foto on tehtud Muskokas, Kanada tuntumas suvitusrajoonis, ühe eestlase suvila läbikonnas.

Ikasuguste nakkushaiguste ja muu ärahoidmiseks on elanikud kohustatud majapidamise jäätmed oma elukoha juures põletama või need toimetama vastavatesse "ühiskondlikkudesse prügipaikadesse", kus jäätmete põletamine toimub kohaliku omavalitsuse poolt ametisse pandud töömeeste kaudu. Teatava maksu eest on võimalik jäätmeid saata prügiautoga paar korda nädalas prügimäele, kuid kuna see on kallis, siis toimetavad inimesed prügivedu isiklikult — oma autoga. Nii võib suvisel ajal Muskokas, kust juuresolev foto tehtud, näha lugematul arvul lausa luksuslikke sõiduautosid pöördumas maanteelt prügimäe äärde, kuhu heidetakse korralikult plastikasse pakitud jäätmed. Et jäätmete hulgas on tavaliselt ka toiduainete ülejääke, siis lendlevad tüüpiliste Kanada "vaatamisväärsuste" kohal sageli vareste, hakkide ja ka kajakate parved.

J. Markusele mälestusbüst

TORONTO (EPL) — Konsul J. E. Markuse mälestuse jäädvustamise komitee Torontos otsustas lahkunud diplomaadi mälestuseks tema esimesel surma aastapäeval püstitada Eesti Majja tema mälestusbüsti ja reljeefi.

Vastav kujundamisülesanne anti kujur A. Mikelsoole, kel vastavad kavandid on juba valminud. Pidulik avamine toimub 27. septembril.

Konsuli mälestuseks antakse välja veel mälestusraamat, mille materjalide kogumine on käsil.

Venelane rammis kanadalast

OTTAWA — Ottawas on kaalumisel kindlamate vastuabinõude tarvituselevõtmine Vene kalalaevastiku traalerite tegevuse korralekutsumiseks Kanada kalalaevade suhtes. Viimane tõsine vahejuhtamine sündis äsja, kui üks Vene suur traaler rammis ankrusseisvat Kanada kalalaeva "Deas Island'it" Vaikses ookeanis rahvusvahelistes vetes Victoria saare lähedal. Vahejuhtum sündis hea nähtavuse juures, kusjuures Kanada laev oli märgistatud hoiatustuledega.

Kanada poolt märgitakse, et see on juba korduv vahejuhtum Vene kalalaevastiku traaleritega, kes opereerivad Kanada vete lähedal. Kalandusminister Jack Davis teatas, et ta nõuab kindlat seisukohta sel alal Nõukogude Liidu suhtes. Märgitakse, et Vene traalerid ei pea kinni rahvusvahelistest navigatsioonireeglitest. Esmaspäeval oli Ottawas ministeeriumitevaheline nõupidamine, kus kaaluti Kanada-poolseid vastuabinõusid. Peeti tarvilikuks Vene traalerite laevastiku suuremat jälgimist Vaikses ookeanis ja terava protesti esitamist Nõukogude valitsusele. Kõne all on olnud ka Kanada hävitajate saatmine kalastusvetesse Kanada kalalaevade kaitseks.

Kas linnus või vaiküla

Algus lk. 1

Kuid tolle ehituse päritolu kohta H. Treffner oma arvamist ei avalda.

Ligemale 11 aastat hiljem, a. 1880 käis Valgjärve põhjas asuvate ehitusjäänustega tutvumas selleaegne Tartu ülikooli mineraloogiaprofessor arheoloog C. Grewingk, kes teatas et ta näinud järve põhjas "väikese mõisa hooneid mis varemalt olevat tõenäoliselt asunud orus, kuhu hiljem voolas enne kõrgemal paiknenud järv". Esimene eesti rahvusest muinasaja uurija ja asjaarmastaja-arheoloog Jaan Jung kinnitas a. 1898 seevastu, et Valgjärve põhjas asunud palgid pärinevat vee kohale ehitatud parvest, millel "kauges minevikus elasid inimesed".

Eesti Vabariigi algaastail elavnes huvi Koorküla Valgjärve põhjas asuvate ehitusjäänuste vastu uuesti — tänu ühele kõmulaadilisele kirjutisele "Päevalehes" 1920, milles kõneldi koguni järve põhja vajunud "linnast" või "linnusest". Selle tagajärjel käis prof. M. J. Eisen ka isiklikult kohal (1921) ning avalda neli aastat hiljem (1925) arvamist: tegemist võis olla vaid järve põhja vajunud palgiparvega, mitte aga mõisa, linnuse või mõne hoone jäänustega!

Koorküla Valgjärve põhjas asuvate palgijäänuste plaanikindlale uurimisele suudeti asuda alles a. 1958, mil ENSV Teaduste Akadeemia Ajaloo Instituut korraldas sinna teadusliku ekspeditsiooni ülalmainitud J. Selirand-Seileri juhatusel. Uurimistöödest võttis osa ka geoloog E. Rähni, kuna selleks eriliselt valmistatud palgiparvelt teostasid sukeldumisi ehitusjäänuste ja põhjas leiduvate esemete järele tolleaegsed Pirita vetelpäästejaama tuukrid E. Glazer, E. Köster ja M. Solve.

Nende uurimistööde tulemusena selgus, et veealusel seljandikul lamavad okaspuupalgid, milledest tervelt 74 tükki olid säilinud enamvähem terveina. Peale nende leidus aga põhjamudas veel terve hulk vanemast ajast palgijäänuseid. Leitud palgid olid kuni 9 meetrit pikad, läbimõõduga kuni 30 cm. Uuritav objekt võtab enda alla ristkülikukujulise ala, mille pindala on ümmarguselt 700 ruutmeetrit, kusjuures kirdepoolses osas on olnud veel mingi kitsam juurdeehitus, külgedega 18 x 10 m. Mitmete põhjamudas üksteise suhtes risti asuvate palkide juures pandi tähele töötlemise jälgi: nende otsaosssa on tõenäoliselt metallkirvega raiutud risti läbiminevad avad, mis sarnanevad rõuguredeli külgpuudesse lattide kinnitamiseks tehtud aukudega.

Ehitise vanuse määramisele aitab J. Seliranna järgi ("Muistne ehitis 'Koorküla Valgjärves", "Eesto Loodus" 1967, lk. 239f.) põhjamudast palgijäänuste vahelt leitud keraamika: kaheksa omavahel kokkusobivat savinõu kildu ja poolik savinõu. Viimane olevat omapärase urbse seinaga ja servast allpool ümberringi asuvate väikeste aukudega. Taolised nõud on J. S järgi hästi sobinud toiduvarude hoidmiseks. Kildudest on taastatud osa teisestki, siledapinnalisest savinõust. Radioaktiivse süsiniku meetodiga saadud määrang kinnitavat, "et muistne ehitis Valgjärves kuulub ilmselt Lõuna-Eesti linnustega (näit. Alt-Laari, Rõuge, Kuigatski, Unipiha, Peedu) ühisesse perioodi. See on omapärane kindlustatud asula keset järve, kus leiti varju vaenlase kallaletungi puhul". Hüpoteetiliselt lisab S. veel: "Ehitis ei olnud tõenäoliselt ajutiseks pelgupaigaks, vaid kuulus nähtavasti ühele muistse eesti kogukonna rikkale üllikule, kes selles oma perega pidevalt elas" (op. cit., lk. 240).

Need on muidugi hüpoteesid. Mõned teised uurijad kõnelevad "vaiehitusist" Valgjärvel.

Nende ridade kirjutaja on juba 1963 artiklis "Vendide probleemist" ("Vaba Eesti Sõna", 22.6. 1963) avaldanud arvamist, et muistne, mitmeti tõlgitsetud "vendi (veneter, Wenden) rahvas võis laiguti asunud olla mitte ainult Põhja-Lätis (L. Henrik XV:3 (1211): "Wendeculla Toreidast põhja-pool, vrd. L. H. X:4 (1206) osavendide väljasurumisest Kuramaalt (Windau), asumisest-vahepeatusest Riia juures ning lõpuks siirdumisest lätlaste juurde, edasi: Wenden — Võnnu jne.) vaid ka Lõuna-Eestis kuni Pärnu-Emajõe jooneni, mille tõendiks tohiksid olla kohanimed nagu "Wendekulle" ning säilinud Võnnu-Wenden L. Tartumaal. Shveitsi õigusajaloolase dr. Otto Marti jt. arvates olnud eel,ajaloolised vaiehitused või-külad eriliselt tüüpilised vendidele, ühele Euroopa ürgasukaist (o. Marti, Die Völker West- und- Mittel-Europas im Altertum, Baden-Baden 1947), kellede kindlakstehtud asualad ulatunud kuni Kesk-Rootsi ning Põhja-Lätini.

Kindlasti ei koosne Koorküla Valgjärve vaiehitus ainsast vanusekihist, vaid järvepõhjas tohiks leiduda rohkem ja erineva vanusega palke kui seda 1958. aastal toimunud sukeldumistega leitud, samuti võib seal leiduda rohkem muidki esemeid erinevalilt asuperioodidelt.

Sellega seisab meie ikestatud kodumaa uurijail ees veel palju uurimis- ja analüüsimistööd, et selgitada Koorküla Valgjärve põhja vajunud mõisa (ka Selirand võtab oma teises, rahvalikus töös omaks "eestisoost mõisniku" võimaluse) tõelist iga ja olemust. Kas ei võinuks selles ehituses algselt tegemist olla väärkäsitluse läbi poolmüstiliseks muutunud "päris-vendidega" — mitte selle nime hilisemas, sakslaste poolt lääne-slaavlastele ülekantud tähenduses — vaikülaga? Järgajastul võeti see siis ekspansiooni teostavate lõuna-eestlaste poolt üle ning tuli hiljem ajuti ja piiratud ulatuses kasutamisele kogukondliku kaitselinnusena, ühtlasi linnapääliku või üliku alatise asukohana.

Ülesehitatud vaiküla-hüpotees tuleks igal juhul võtta kaalumisele, eriti pärast seda, kui on õnnestunud lõplikult selgitada, et vee-tase Valgjärves kunagi on olnud tänapäevasest madalam.

ILMAR ARENS

Jüri Suurküla
In memoriam

Jüri Suurküla äkiline lahkumine ja muldasängitamine Rootsi läänerannikul 31. juulil lõid nagu kauaks helisema jääva akordi selle suve juba niigi kaotusterohkesse kontosse.

Nagu ta oli oma elus — lakooniline, julgelt otsustav ja pealehakkav — niisamasuguseks kujunes ka tema lõpp. Kiired täpsustatud toimingud kuulusid Jüri Suurküla loomusesse. Võib-olla just seepärast hakkaski teda huvitama silm, mille abil me oma meeltest kõige enam jälgime täpsustavat toimet oma tegevuses.

Mu ees seisab ta enda poolt poolkohustuslikus korras kirjutatud curriculum vitae: "Sündisin Haapsalus 21. septembril 1907 Liisa ja Gustav Suurküla pojana. Lõpetasin Läänemaa ühisgümnaasiumi 1926 cum laude. Sama aasta sügisel astusin Tartu ülikooli filosoofiateaduskonda, kust 1927 siirdusin arstiteaduskonda, mille lõpetasin 1933 cum laude. Eriliselt olin huvitatud silmahaigustest."

Ja siit areneb edasi ülespoole retklev elurada: doktoreerumine 1938, dotsentuur oftalmoloogia alal Tartus 1940 — reisid õppeülesandel Kairosse 1937, Helsingisse, Berliini. Teenistusredel, millele maapagulusse tulek asetab oma loomulikud tõkked. Silmaarstide kongress Londonis 1950 ja neli kuud viibimisi kogu perekonnaga USA-s 1952.

A. 1955 lõpetab ta Göteborgi ülikooli arstiteaduskonna med. lic. kraadiga.

Antiigi jumalaste poolt oli kõige paremaks kingituseks ühele inimesele valutu ning magus surm. Kuid Jüri Suurkülale sai osaks natuke enamgi. Kogu senine juuli oli olnud külm, tuuline ja vihmane. 31. juuli sai aga üks kõige kaunimatest suvepäevadest läänerannikü tugevrohelise looduse ja kaljude tasapinnal. 100-aastase EUS-i lipp lehvis soojas tuules avatud haua kohal, nagu oleks see olnud võidulipp ("Ma olen võidu saanud ja jõudnud rahule. Arm on mind lunastanud"). Linnud lendasid kergetes suvistes formatsioonides. Tema poegade ja sõprade ning lähedaste inimeste ring olid selle viimse jumalagajätu lihtsast kurbusest ning kaunidusest haaratud — eriti teades, kuidas Jüri Suurküla ise oma elus oli ilu teeninud ning selle järele suurt vajadust tundnud.

Selles seoses nõuaks Jüri Suurküla vahekord Eduard Wiiraltiga nimetamist. Jüri Suurküla oli üks nendest vähestest, kelle kaasabiga Wiiralti kunstiloomingu säilitamise probleemid veel kaugelt hiljem pärast meistri surma lahendust leidsid. Suurkülade Eduard Wiiralti graafika kogu on oma kvaliteedilt kõrgelseisev: iga leht on Wiiralti enese poolt välja valitud. Suurkülade kodus asub mitugi teost eesti kodumaise ja siinse kunsti paremikust. Eriti meelejäävalt on Kristjan Raud representeeritud.

Jüri Suurküla purjetusretkedest ja purjetushuvist võivad jutustada need, kes sellest rohkem teavad. Olen ühel sõidul temaga kaasas olnud, mida väga ilusa päevana mittepurjetushuvilisena mäletan. Ta laeva nimi oli siis "Virve". Tema surmapäeval võistles ta vanim poeg Jaan Travemündes Euroopa meistervõistlustel ja tuli esimesele kohale 81 võistleja hulgas. "Kieler Nachrichten" kirjutab 28. juulil 1970 suure pealkirja all: "Suurkuela wurde Überraschungssieger" ja lisab juure alapealkirjas, et shveitslasest viitsemaailmameister jäi neljandale kohale. Nii et rool on edasi eriti tugevates kätes.

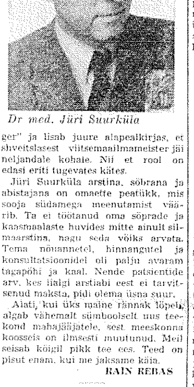

Dr med. Jüri Suurküla

Jüri Suurküla arstina, sõbrana ja abistajana on omaette peatükk, mis sooja südamega meenutamist väärib. Ta ei töötanud oma sõprade ja kaasmaalaste huvides mitte ainult silmaarstina, nagu seda võiks arvata. Tema nõuannetel, hinnangutel ja konsultatsioonidel oli palju avaram tagapõhi ja kaal. Nende patsientide arv, kes iialgi arstiabi eest ei tarvitsenud maksta, pidi olema üsna suur.

Alati, kui üks maine rännak lõpeb, algab vähemalt sümboolselt uus teekond mahajäänutele, sest meeskonna koosseis on ilmsesti muutunud. Meil seisab kõigil pikk tee ees. Teed on pisut enam, kui me jaksame käia.

RAIN REBAS

Kohalik elu

STOCKHOLM

Naiskoori liikmeile

Stockholmi Eesti Naiskoori liikmed palutakse koguneda erakorralisele lauluharjutusele neljapäeval, 13. augustil kell 18.30 Jakobi koguduse saalis, Jakobsgatan 2, I kord.

JUHATUS

T. Lepiku võit J. Moore üle

Moskvas kohtasid USA kergejõustiklased N. Liidu meeskonnaga, kuhu kuulus ka eestlasi.

Nii võitis kaugushüppe Tõnu Lepik, võites kuulsat ameeriklast J. Moore'i 4 sentimeetriga — tema tagajärg oli 7,78 m.

Eesti tõstjad heas klassis

Tõstesport on eestlaste hulgas moodi läinud ja tase on tugev. Läbilõikest jutustab see, et üle 400 kilo on kolme tõstega saavutanud tervelt 42 atleeti.

Rahvusvahelisse klassi kuuluvad aga 500-lised Jaan Talts (562,5), Karl Utsar (545,0), Mati Nuude (537,5), Toivo Kurg (515,0) ja Olav Kool (505,0). Poole tonni lähedusse on jõudnud veel Tõnu Jugar (485,0) ja Arne Heinlaid (467,5). Selle juures on huvitav võrdluseks märkida, et omaaegne olümpiamees iseseisvuse ajal Arno Luhaäär saavutas kogusummas 412,5 kg a. 1937, olles kõigi aegade paremustabelis 28-ndal kohal.

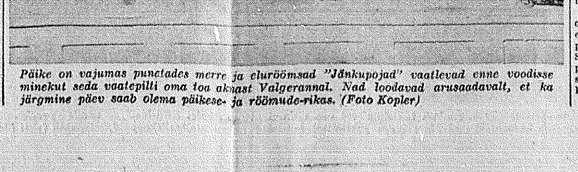

Päike on vajumas punctades merre ja eluröömsad "Jänkupojad" vaatlevad enne voodisse minekut seda vaatepilti oma toa aknast Valgerannal. Nad loodavad arusaadavalt, et ka järgmine päev saab olema päikese- ja rõõmude-rikas. (Foto Kopler)

Lugeja kirjutab
USA-Lepp Eestist?

V. a. EPL toimetus! — Sageli on siin-seal väidetud, et meie rahvuskaaslastel — eriti nooremal generatsioonil — on kallak suunas, kus rahvuslik iseteadvus ning eestlaslik uhkus osutub obustatuks. Sel puhul on hea meel tegeleda juhuga, kus mitmendat-seitsmendat põlve ameeriklane hakkab — tiivustatud perekonnanimest — väsimatult uurima oma sugupuud sihiga jõuda vastuvaidlematule seisukohale enda eestlaslikus päritolus.

Tegemist on Floridas, Jacksonville linnas eluneva perekonnaga, kus perekonnapea kannab nime Gogdon Eugene Lepp, tema kaasa on ristitud Emmie Eleta, sünd. Rogers ning 3-aastane poeg kannab nime Karl Gordon Lepp. Mõni aeg tagasi saatis proua Emmie Eleta kirja Miami Eesti-Ameerika Kultuuri Klubile, paludes senit kõike võimalikku abi enda eestlasliku päritolu kindlaksmääramiseks. Kuuldes, et Lepp on eestipärane perekonnanimi, hakkas perekond omal käel, eriti aga pr. Emmie Eleta, kõigi arhiivide ning perekonnaseisuametite aluskirjade abil koostama perekonna sugupuud, jõudes andmetega viis põlve tagasi. Gordon Eugenie Lepp on sündinud 26. novembril 1915 Jamestownis, N.Y., TEMA ISA Eugene Clifford, sünd. 20. detsembril 1893 Collinsis, N.Y., vanaisa Clifford Henry Lepp sünd. 28. Juulil 1862 Edenis, N.Y. ja vanavanaisa Henry Lepp sünd. 1874 East Edenis, N.Y. Vana-vana-vanaisa Jakob (Jacob) Lepp on aga enamvähem kindlate suuliste ja erakirjaliste andmete järele sündinud "kuskil" Saksamaal, kus ta oma ajal abiellus Elisabeth Wessnerica. Sünniaega siin pole enam võimalik kindlaks teha, kuna sealsed arhiivid on viimases sõjas hävinenud, nagu vastavate pärimiste peale Saksamaalt on teatatud.

Allakirjutanul on Emmie Eleta Lepaga hargnenud teatav kirjavahetus, mille tõttu ta on teadlik meie ajaloo üldjoontest ja viimastest traagilistest aegadest (kommunismi sissetungist Eestisse oli perekond teadlik juba enne) kuid nad on tänulikud igele, kes on võimeline andma teateid nende suguvõsa kohta, eriti muidugi, mis aitaksid jälgida Jakob (Jacob) Lepa isikut Saksamaa orbiidis. Samuti, kui kellegil on ingliskeelset teatmekirjandust Eesti ajaloo ja üldse Eesti kohta, nad on ka siin väga tänulikud.

Suuliste andmete alusel hangitud teated võivad muidugi ekslikud olla eelkõige geograafilisel foorumil, s.o. Jakob Lepp võis tegelikult sündinud olla ka Eestis, sest pole ju esimene kord, kus kaugetel randadel Eesti jämeda eksitusega on tõmmatud Saksamaa orbiiti. Küll aga võis ka Jakob Lepa isa sattuda oma rännuteedel enne Ameerikasse jõudmist Saksamaale, kus ta abiellus ja kus siis ka Jakob sündis.

Igal juhul tahavad mainitud Jacksonville Lepad astuda Miami Eesti-Ameerika Kultuuriklubi liikmeiks ja ema eriti on huvitatud, et 3-aastane poeg Karl saaks vähemalt sõprusliikmeks.

Käesoleva kirjavahetuse üheks tulemuseks on muide, et USA "Genealogical Magazine" toimetaja Mrs. Shaw küsis allakirjutanult, millised on tüüpilisemad eesti perekonnanimed (eestipärased muidugi) ja nende nimede tõlked. Viimased toob ta ära enda ajakirjas.

Kui keegi teab (või arvabki, et ta teab) midagi eelpoolmainitud Jakob (Jacob) Lepast ja tema teekonnast Ameerikasse või on sellest kuulnud, võiks ta sellest inglise keeles kirjutada aadressil: Mrs. E. Eleta Lepp, 2645 Rosselle Street, Jacksonville, Fla. 32204, USA.

Miamis, 1970

Arnold Sepp

Akad. eksamid

Lundi ülikooli lõpetasid fil. kand. astmega Leevi Vilbaste Hälsingborgist ja Siiri Lauri Eslövist.

Rahvuslane ääremail
"Tunnen end eestlasena"

Valve Nõu töötas koolmeistrina vahepeal Moras, Dalarnas. Tuntud gaidjuht ja üliõpilastegelane kohtas seal teise ringi õpilast Olev Tryggi, kes, nagu eesnimi näitab, on sünnipäralt Eestiga seotud ja nimelt sel viisil, et ta on ema poolt eestlane, isa poolt rootslane. Valve Nõu küsis, kuidas Olev Trygg, kes elab eemal eestlastest, end tunneb. Olev jutustas järgmist:

— Minu ema ja vanaema on eestlased ja on alati omavahel ja minuga kõnelnud eesti keelt. Ise saan ma kõigest aru, ehkki et kõnelemisega on palju raskusi. Olen küll rootslane, rootsi kodanik, siin sündinud ja üles kasvanud. Siiski tunnen ma end eestlasena oma päritolu tõttu ja rahvuslikku solidaarsust eestlastega. Selle fakti üle olen alati uhkust tunnud ja seda alati kõikjal esile toonud, kuna mu kodu kakskeelsus ja mu rahvuslik kahepaiksus mulle kunagi pole tundunud takistusena, vaid on mind pigemini teiste kõrval rikkamaks teinud.

Tõenäolikult on minu tagapõhi ja miljöö olnud ka tingivaks faktoriks kui lõin endale poliitilisi arusaamasid. Mida mu ema ja vanaema on jutustanud, on siiski laiendanud mu poliitilist silmapiiri. Võibolla võiks nende mõju lugeda "indoktrineerimiseks". Aga olen siiski küllalt lugenud ja iseseisvalt katsunud mõelda selleks, et nende andmeid objektiivselt hinnata. Sellel tagapõhjal olen endale loonud kodanliku maailmavaate ja pean ka täielikult loomulikuks Nõukogude Liidu imperialismi hukkamõistmist. Minu praeguses koolimiljöös on mul raske leida kanaleid oma arusaamade esitamiseks. Väikene vasakpoolne grupp on politiseerinud õpilasnõukogu tegevuse. Kodanlik tiib on aga killustatud ja ükskõikne. Olen küll katsunud elustada oma lähemaid sõprugi, et nad astuksid välja oma vaadete eest, aga vastuseks on õlakehitus. Neil ei ole tegelikult puudus argumentidest, aga nad ei oska või ei taha argumenteerida. See on meie nõrkus.

Olen kuulnud siin olemasolevast ja tegutsevast eesti ühiskonnast. Leian, et omakultuuri viljelemine juba iseenesest on huvipakkuv ja rikastav nendele, kes sellest osa saavad. Ma tahaksin ise ka oma emakeelt paremini osata, nii et saaksin vabalt selles keeles kõnelda ja lugeda, tahaksin teada rohkem ja lugeda rohkem. Ja seda ilma täpsustatud kultuurilise või poliitilise sihiasetuseta. Ainult sellepärast, et usun: see oleks mulle tore, huvitav ja rikastav.

Mind huvitaks väga kohata eestlasi, sest mul on nendega siiski midagi ühist. Tahaksin ka näha Eestit. Tahaksin endale saada mingit realistlikku ettekujutust, kuidas see maa välja näeb, kust mu ema ja sugulased pärit on. Usun isegi, et mul oleks võimalik leida midagi ühist nende noortega, keda seal võiksin kohata.

Valve Nõu kommenteerib seda huvitavat jutuajamist alljärgnevas mõtteid kergitavas kommentaaris:

— Eesti noorsoo positiivsemaid rahvuslasi leiab vahetevahel hoopis ääremailt, kaugel meie organiseeritud tegevusest. Nii oli värskendav ja positiivne tundma õppida Olev Trygg'i, kes teadmata ja puutumata meie siinsest eesti ühiskonnast esindas paljugi sellest meelsusest, mida meie organiseeritud grupis ikka vähem esineb, nimelt selget arusaamist omaenda rahvuslikust omapärast ja selle tähtsusest.

Ja siiski on tegemist noorega, kes oma igapäevases elus ise aktiivselt ei kasuta eesti keelt ja kes kunagi pole eesti noortega kokku puutunud. Selliste jõureservide olemasolu avab perspektiivi tulevikku, millest iseenesest teadlikud oleme, kuid palju ei kõnele.

Terve oma pagulasaja on eestlaskond ju kippunud elama peost suhu. On arvestatud ainult ajutise kiiresti mööduva kodumaalt eemalviivimisega. 25 aastat on aga me põgenikustaatuse permanentseks muutnud.

Sellises olukorras on meil selge vajadus luua eeldusi pikemaajalisemaks püsimiseks võõrsil. Peame arvestama neid olukordi, mis kehtivad täna, ja sellega, mis on tõenäolik homme. Eestkätt tuleb siis arvestada ka sellega, et eestlaskonna struktuur kiirelt muutub. Peame leppima olukorraga, et eestlaskonnaks tulevikus ei ole enam praegu juba kiiresti kahanev puht- eestikeelne rahvusgrupp. Segaabielude tõttu ja muul viisil tõuseb järjest arv pool- ja veerandeestlasi, kes, kui neid nende eesti keele puuduliku tundmise ja võõrasse rahvusgruppi kaaskuulumise pärast üleolevalt eemale ei tõrjuta, siiski tihti on eestluse suhtes positiivselt häälestatud ja väga huvitatud.

Kui oleme nõus oma rahvusgrupis aktsepteerima kõiki, kes meie hulka tahavad kuuluda, tuleks meil oma tegevust veelgi suuremal määral suunata ka eesti keelt mitteoskajate poole. Oleme ehk jõudnud nii kaugele, et meie organisatsioonid, üliõpilaskonnad jne. ei tohiks enam olla hermeetiliselt suletud nü. puhteestlaste ringid.

Balti-Ameerika komitee istung

WASHINGTON (EPL) — Läti keskorganisatsiooni ruumides Washingtonis toimus ühendatud Balti komitee koosolek kolme balti rahvusgrupi aktuaalsete probleemide arutamiseks. Eestlaste poolt olid esindajaiks Eesti Rahvuskomitee esimees Heikki Leesment ja peavolinik Washingtonis Gerhard Buschman.

Tähtsamaks päevakorrapunktiks oli USA välisministrile esitatava ühise märgukirja sisu, mille kavandi olid koostanud lätlased, kui käesoleval aastal presideeriv rahvus. Märgukirjas puudutatakse muu hulgas raadiosaadete korraldamise võimalust Balti rahvuste keeltes Free Euroope'i raadiosaadete raamides.

Ungari oskab asju ajada

(VE) — LONDON — Lääneriikide vaatlejad mainivad, et Ida-Euroopa kommunistlikest riikidest oskab venelastega kõige paremini asju ajada Ungari.

Ta rakendab samm-sammult kapitalistlikku süsteemi, kuid jääb sealjuures ikka heasse vahekorda Moskva võimumeestega. Profiidi põhimõte on Ungari majanduselus juba kindlalt rakendatud ning eraettevõtlust soodustatakse maksustamisega ning soodsate laenude andmisega. Rahvusvahelistes küsimustes järgneb Janos Kadar siiski Moskva liinile ning Brezhnev oma kaaslastega peab teda lojaalseks N. Liidu poliitika toetajaks.